מסורת הש"ס

עין משפט נר מצוה

תורה אור

יש לה עדים במדינת הים? לא שכיחא: **מתני'** כיצד עושה לה מוליכה לבית דין שבאותו מקום * ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה: **גמ'** תרי ואיהו הא תלתא לימא מסייע ליה לרב *דאמר רב יהודה אמר רב לא שנו אלא בעיר אבל בדרך עד דאיכא שלשה שמא יצטרך אחד מהן לנקביו ונמצא אחד מהן מתייחד עם הערוה? לא, הכא היינו טעמא כי היכי דליהוו עליה סהדי, *תלמידי חכמים אין, כולי עלמא לא, לימא מסייע ליה לאידך דרב דאמר רב יהודה אמר רב *לא שנו אלא כשרין אבל פרוצין אפילו עשרה נמי לא, מעשה היה והוציאוה עשרה במטה? לא, הכא היינו טעמא דידעי לאתרויי ביה: רבי יהודה אומר בעלה וכו': תניא *רבי יהודה אומר בעלה נאמן מקל וחומר: ומה נדה שהיא בכרת, בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כל שכן ורבנן, היא הנותנת: נדה דכרת חמירא ליה ומהימן, סוטה דלאו לא חמירא ליה ולא מהימן; ורבי יהודה מק"ו מייתי לה והא רבי יהודה מקראי מייתי לה דתניא והביא האיש את אשתו אל הכהן: מן התורה האיש מביא את אשתו אבל אמרו חכמים מוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יבא עליה בדרך רבי יוסי אומר *בעלה נאמן עליה מקל וחומר: ומה נדה שהיא בכרת, בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו לא כ"ש, אמרו לו לא, אם אמרת בנדה שכן יש לה היתר תאמר בסוטה שאין לה היתר ואומר °מים גנובים ימתקו וגו' ר' יהודה אומר מן התורה האיש מביא את אשתו אל הכהן שנא' והביא האיש את אשתו אמר להו קל וחומר ברישא ופרכוה והדר אמר להו קרא. רבי יהודה היינו תנא קמא? איכא בינייהו אבל אמרו: **מתני'** היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים ומאיימין עליה כדרך שמאיימין על עדי נפשות *ואומר לה בתי הרבה יין עושה הרבה שחוק עושה הרבה ילדות עושה הרבה שכנים הרעים עושין, (א) עשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה (שלא) ימחה על המים, ואומר לפניה דברים (ב) שאינם כדי לשומען היא וכל משפחת בית אביה, אם אמרה טמאה אני שוברת כתובתה ויוצאת, ואם אמרה טהורה אני מעלין אותה לשער המזרח (ג) (שעל פתח) שער נקנור *ששם משקין את הסוטות ומטהרין את היולדות ומטהרין את המצורעין, וכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו עד שהוא מגלה את לבה וסותר את שערה רבי יהודה אומר *אם היה לבה נאה לא היה מגלהו ואם היה שערה נאה לא היה סותר, היתה מתכסה בלבנים מכסה בשחורים, היה עליה כלי זהב וקטליאות

רש"י

לא שכיחא · ולא מסקי אינשי אדעתייהו לממחדינהו לטהורות בהכי · והא דתני לעיל לר' שמעון מדזכות לא תלה עדים נמי לא תלו משום דאכתי לא הוה קיימא לן דרשא דהאי קרא: **מתני'** שמא יבא עליה בדרך · שצריך להשקותה בירושלים בב"ד הגדול כדלקמן: נאמן עליה · שלא יבא: **גמ'** לא שנו · הא דתנן בקידושין אבל אשה מתייחדת עם שני אנשים: שמא יצטרך כו' · הלכך נמי הואיל ושניהם אסורין בה לא סגי בתרי שמא יצטרך הבעל או שליח ב"ד לנקביו כו': דליהוו עליה סהדי · אם יבא עליה יעידו עליו (ד) לב"ד הגדול ולא ישקוה: לא שנו · דאשה מתייחדת עם שני אנשים: והוציאוה עשרה · לאשת איש חוץ לעיר במטה בחזקת מתה לקלקל עמה: דידעי לאתרויי ביה · ולומר לו מן התורה כשאין האיש מנוקה מעון, שבא עליה משנאסרה עליו אין המים בודקין את אשתו: בעלה נאמן עליה · ואין צריך להעמיד עדים אלו: סוטה שהיא בלאו · דלא יוכל בעלה הראשון וגו' דאמרינן ביבמות בפ"ק (דף יא:) מה אני מקיים "אחרי אשר הוטמאה" לרבות סוטה שנסתרה: והיא הנותנת · המדה הזאת שהבאת ראיה לדבריך היא הנותנת את הדין שאנו אומרים שצריך עדים: נדה שהיא בכרת · המורה עליו ואינו בא עליה: שכן יש לה היתר · כשתטהר לפיכך אין יצרו תוקפו שמובטח הוא לאחר זמן: שאין לה היתר · אם תמצא טמאה ולפיכך לבו רודף אחריה: גנובים · כלומר דבר האסור לו יצרו רודף אחריו: ופרכוה · כדאמר שכן יש לה היתר: היינו ת"ק · דברייתא: אבל אמרו · לר' יהודה לית ליה: **מתני'** ומאיימין עליה · שתאה מודה: על עדי נפשות · כדאמרינן בסנהדרין הוו יודעין שלא כדיני ממונות דיני נפשות כו' בפרק אחד דיני ממונות (דף לז.): הרבה ילדות עושה · וגורם לנערה ילדה שתבא לידי קלקול ושמא אמת הדבר אל תביאי עצמך לידי מיתה מנוולת: שכנים רעים · יודעים לפתות ומלוין לה תמיד: שאינה כדאי לשומען · אינה ראויה לה שאומר לפניה דברי הודאות צדיקים הראשוני' אלא כדי שתודה על קלקולה כדאמרי' לקמן יהודה הודה ולא בוש: שוברת כתובתה · כותבת שובר על כתובתה "זניתי והפסדתי כתובתי" ונותנת ביד בעלה שלא תתבענו לאחר זמן, ואינה נהרגת, שלא התרו בה עדים בשעת מעשה: לשער מזרח · שער האולם שבו נכנסין להר הבית ומשם לשער נקנור הוא שער העליון שבחומה שבין עזרת ישראל לעזרת נשים: ששם משקין את הסוטות · מפני שלא נתקדש בקדושת עזרה, עובי חלל אותו השער מפני המצורעין שמכניסין ידיהן לבהונות ליתן מדם האשם על בוהן ידו ומחוסר כפורים שנכנס לעזרה בכרת לפיכך לא קדשו' שיוכל לעמוד בחלל השער שאם היה כהן מוליא את דם האשם חוץ לעזרה הרי הוא נפסל ביוצא לפיכך צריך להכניס ידו לתוך חלל העזרה וביאת מקצת שרא רחמנא: נקנור · אדם גדול היה והביא דלתות נחושת מאלכסנדריא של מצרים לאותו שער ונעשו בו נסים כדתנן בסדר יומא (דף לח.) ונקראו על שמו: ששם משקין סוטות · דבעינן לפני ה' כדיליף לקמן: ומטהרין את היולדות · לקמן מפרש מאי היא: אוחז בבגדיה · בבית הצואר שלה: אם נקרעו · אינו חושש: ואם נפרמו · אינו חושש פרימה גדולה מקריעה שנקרעה לקרעים הרבה דמינליי"ר בלע"ז כמו האי דפריס סולקא (שבת דף עד:): עד שמגלה את לבה · ולקמן יליף לה מקרא: וסותר את שערה · מקליעתו ולקמן יליף לה: וקטליאות

תוספות

יש לה עדים במדינת הים לא שכיחא · וה"ה בא עליה בעלה בדרך נמי לא שכיח: כי היכי דידעי לאתרויי ביה · והכי אמרינן נמי בפ' אלו הן הגולין (מכות דף ט:) גבי גולין לעיר מקלט ומוסרין לו שני תלמידי חכמים שמא יהרגנו בדרך ודייק בגמרא מאי לאו דלאתרו ביה דאי קטיל בר קטלא הוא אלמא גבי התראה בעינן תלמידי חכמים: **נדה** שהיא בכרת בעלה נאמן עליה · תימה דמשמע בפרק אין מעמידין (ע"ז דף לו:) דיחוד דעריות דאורייתא אם כן יחוד דנדה מכלן דשרי ויש לומר דוקא יחוד דעריות דאין להן היתר דומיא דבן עם אמו אסרה תורה אבל נדה לא*: **היא** הנותנת · האי היא הנותנת לא דמי כלל לההוא דפרק קמא דעירובין (דף י.): **אמר** להו ק"ו ופרכוה · יש לומר דוקא בפירכא שכן יש היתר (ה) לאיסורה פרכוהו אבל בהיא הנותנת לא פרכוהו ולכך הוצרכה לפירכא אחריתי דאשכחן בדוכתי שגיאין דחמירא להו לאינשי עבירה קלה ומסתפו מינה טפי מעבירה חמורה כגון בפ"ק דכתובות (דף ד:) דחמירא להו אבילות דלא הוי אלא מדרבנן מנדה שהיא בכרת ובפ' הנזקין (גיטין דף מד.) באתריה דרבי יהודה חמירא להו שביעית דליכא אלא לאו משבת שהוא בסקילה ובריש פ"ק דבילה (דף ב:) אמר האי דקיל צריך הרחקה טפי דאמר מ"ש גבי שבת דסתם לן תנא כרבי שמעון וגבי יום טוב כרבי יהודה שבת דחמיר סתם לן כר"ש י"ט דקיל סתם לן כרבי יהודה אלמא זימנין בדילי מקילתא טפי מחמירתא וזימנין איפכא והשתא צריך ליישב הברייתא לפי הירושלמי" והתוספתא דהכי מיתניא בתוספתא (פ"א) ר' יהודה אומר נאמן עליה בעלה מקל וחומר ומה נדה שחייב על ביאתה כרת וכו' ר' יוסי אומר הכתוב האמינו שנא' והביא האיש את אשתו וגו' ובירושלמי מיתניא הכי רבי יהודה אומר בעלה נאמן וכו' אמרו לו לא אם אמרת בנדה שיש לה היתר וכו' אמר להם רבי יהודה גזירת הכתוב הוא והביא האיש את אשתו וגו' אמרו לו ובלבד בעדים והשתא אית לן למימר דבהאי תוספתא פרכוהו והדר אמר להו קרא כההיא דירושלמי אבל (ו) מדרבי יוסי *איכא לתמוה דמעיקרא אמר להו קרא והדר אמר להו קל וחומר: **ואומר** מים גנובים · נראה דהאי 'ואומר' פירושו הכי כלומר מאי תלי בהכי שאין היתר לאיסורה חדא דיצרו תוקפו מאחר שאין היתר לאיסורה אין מתון בדבר אם לא עכשיו אימתי וא"ת לא יתקפנו יצרו על אשתו הואיל ובעלה כבר, מים גנובים ימתקו:

מה

עין משפט נר מצוה: ל · לא · לב · לג · לד · לה · לו · לז

בן יהוידע

שם, ואומרים לפניה דברים שאינה כדאי לשמען. נראה הכונה דכאשר מספרים לה הודאת יהודה והודאת ראובן וכיוצא, נראה מדבריהם שהדברים ההם היו כפשוטן ונעשו בשאט הנפש, וכאלו עשו עון גמור, ובאמת לא היה בידם עון מתש, ומה שנעשה לא נעשה בשאט הנפש בעבור תאוה רעה, אלא דברים אלו הם כבשונו של עולם, והם מוכרחים להזכירם לפניה שתבין שהם כפשוטם, ונעשו בשאט הנפש כדי שתודה, ועל זה אומר ואומרים לה דברים שאינה כדאי לשמען היא וכל משפחת בית אביה, יען כי באמת דברים אלו הם כבשונו של עולם, ולא היו מצד תאוה רעה ח"ו:

[נ"א ואומרים כ"א במשנה שבמשניות]

[עי' תוס' לקמן ח. ד"ה ששם]

סנהדרין מב. [ועי' תוס' לקמן ח. ד"ה והכהן]

הגהות הב"ח

(א) במשנה שכנים הרעים עושין (עשי לשמו וכו' המים) תא"מ ונ"ב ס"א אל תעשי לשמו הגדול שנכתב בקדושה שימחה על המים: (ב) שם דברים שאינה כדאי לשומען: (ג) שם לשער המזרח לשער נקנור כצ"ל ותיבות שעל פתח נמחק: (ד) רש"י ד"ה דליהוו וכו' עליו בב"ד הגדול: (ה) תוס' ד"ה אמר וכו' היתר לאיסורו וכו' ולכך הוצרכו וכו': (ו) בא"ד אבל בדר' יוסי איכא למימר איפכא דמעיקרא:

תוספות שאנץ

[illegible]